

ASOCIACIJA PRIEŠ ŽINYBŲ DIKTATĄ

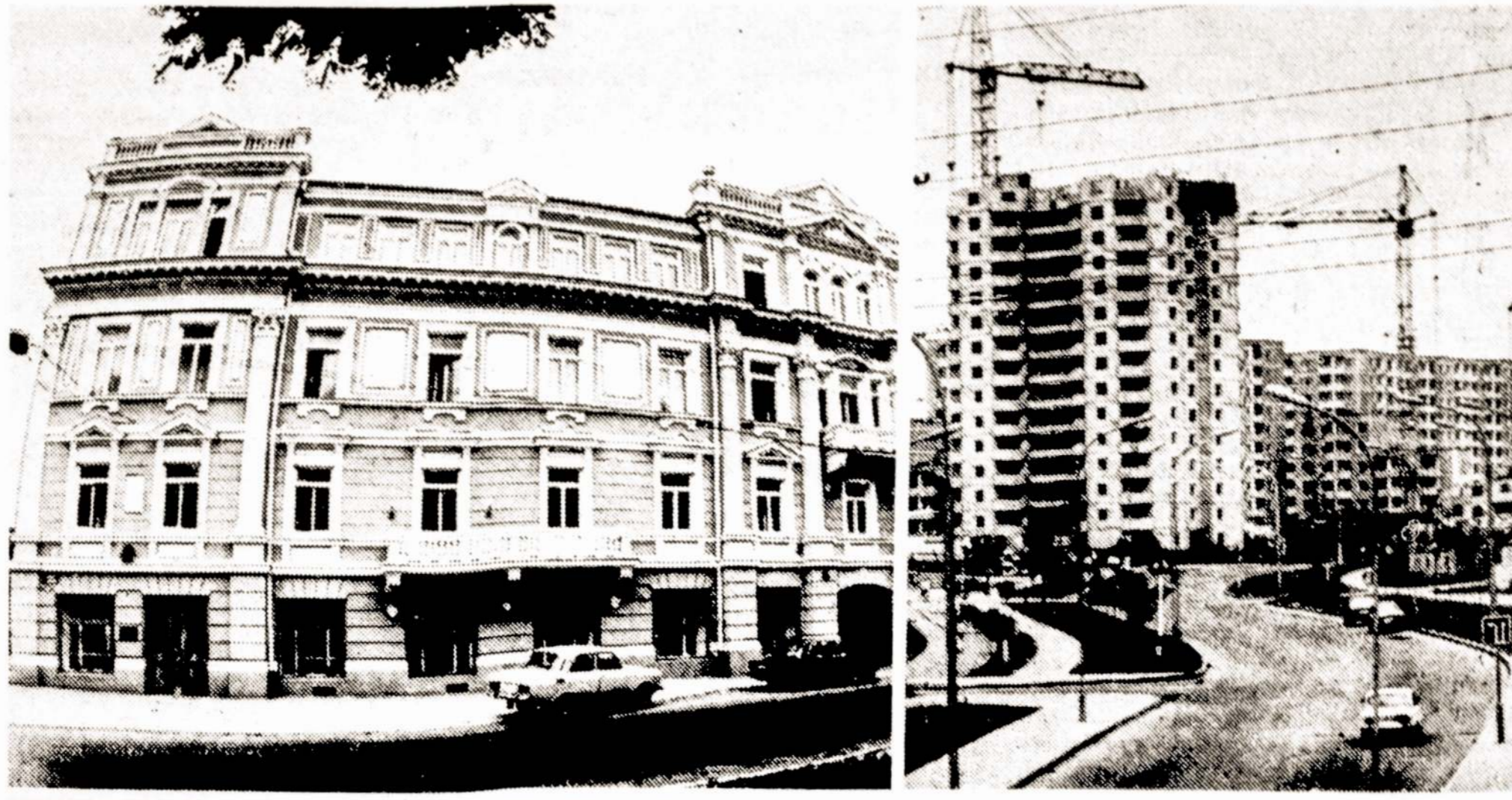
„Nė viena Tarybų Sąjungos ministerija arba žinyba nesugebėtų atlikti tokių darbų, kokių greitai imsime mes, Lietuvos pramonininkai“, — pasakė Vilniaus „Vilmos“ gamybinio susivienijimo direktorius Rimvydas Jasinavičius. Savo žodžius jis grindžia tuo, kad Lietuvoje kuriasi pramonininkų asociacija, kurios nariais jau pageidavo būti beveik visos Respublikos gamyklos, fabrikai, susivienijimai. Vienas iš asociacijos įkūrimo iniciatorių R. Jasinavičius įsitikinęs: ši organizacija sulaužys daug žalos atnešančius barjerus tarp įmonių, neleis dalinti į „tavo“ ir „mano“, kai bus sprendžiamos svarbiausios Lietuvos ekologinės, socialinės ir kitos problemos.

Kokia ji, Lietuvos pramonininkų asociacija, kurios steigiamasis suvažiavimas įvyko šių metų birželio 17 dieną Vilniuje? Tai savarankiška, nepriklausanti nuo žinybų visuomeninė organizacija, ganti visus, kurie rūpinasi Lietuvos pramonės pertvarka, jos įsiliejimu į vieningą Lietuvos ūkį bei tarptautinę rinką. Vienas iš pagrindinių asociacijos tikslų — padėti Lietuvos vyriausybei sukurti ir įgyvendinti tokį Respublikos ūkio modelį, kuris atitiktų gamtinius, energetinius, intelektualinius ir kitus išteklius, lietuvių tautos kultūrą ir tradicijas, nes iki šiol to nebuvo padaryta. Kodėl?

Todėl, kad iki šiol Lietuvos vyriausybei buvo pavaldus tik dešimtadalis Respublikos pramonės. Kita dalis turėjo klausyti daugelio Tarybų Sąjungos ministerijų bei žinybų, kitaip tariant, „stipraus centro“ iš Maskvos. O kai devynios auklės, tai ir vaikas be galvos. Taip ir čia — žinybiniai interesai buvo aukščiau už Lietuvos. Gausiai gyvenamose vietose išaugo Jonavos, Kėdainių, Naujosios Akmenės chemijos gigantai, Lietuvos nacionaliniame parke — Ignalinos atominė elektrinė, prie Kauno marių — Kaišiadorių hidroakumuliacinė elektrinė, grasinanti pražudyti šį Lietuvos kampelį. Todėl ir Lietuvos pramonininkų asociacijos programoje įrašyta: „Asociacija gina ekologinių vertybių prioritetą, prieš ekonomines vertybes“.

Padėtis iš esmės keičiasi, Lietuvos parlamentui neseniai priėmus įstatymą „Dėl Lietuvos TSR ekonominio savarankiškumo pagrindų“. Jis paskelbė, kad Lietuva yra suvereni Respublika, savarankiškai įgyvendinanti savo socialinę ir ekonominę politiką, kurioje visus klausimus sprendžia Lietuvos vyriausybė. Šis įstatymas bus garantu Lietuvos pramonininkų asociacijai įgyvendinant pagrindinius savo tikslus: siekti visiško Lietuvos ūkio savarankiškumo, įteisinti gamybos priemonių nuosavybės lygiateisiškumą (to nebuvo ne pat Lietuvos įjungimo į Tarybų Sąjungos sudėtį), formuoti lietuvišką menedžmentą ir komercijos mokyklą, skatinti ekvivalentinius abipusiai naudingus mainus su visomis pasaulio valstybėmis ir kt. Bendrai paėmus asociacijos siekiai nusakomi istorinės atminties

Vilnius senasis, Vilnius naujasis

Ką sako rublis

Tiksliau, ką gali papasakoti tie tūkstančiai, milijonai rublių, esančių Lietuvos gyventojų pinigines sąskaitose? Apie tai — pokalbis su TSRS darbo sutaupų ir gyventojų kreditavimo banko Lietuvos respublikinio banko valdybos pirmininku **Kostu Jakučiu**.

— Skaitytoms tikriausiai būtų įdomu sužinoti bendrą indėlių, indėlių bei indėlininkų sąskaitų skaičiaus augimo dinamiką.

— Prašau. Jei 1968 metais vidutinė vieno indėlio Lietuvoje suma buvo 143 rubliai, tai 1988 metais — 1656 rubliai. Jei tais pačiais 1968 metais vieno indėlio dydis vienam indėlininkui sudarė 719 rublių, tai 1988 metais — jau 2352 rublius. 1968 metais Respublikoje indėlininkų sąskaitų buvo 608,9 tūkst., o 1988 metais — 2 milijonai 600 tūkst. Ir apie indėlio likutį: 1968 metais Lietuvos gyventojai taupomosiose kasose laikė 430 milijonų rublių; 1988 metais — 6 milijardus 114 milijonų 400 tūkstančių rublių.

— Iš karto noriu paklausti, kiek yra milijoninių indėlių.

— Visų pirma mes saugome indėlininko paslaptį, todėl esame nesuinteresuoti tokiais duomenimis skelbti. O antra vertus, didelių sumų — aš jau nekalbu apie milijonus — vienoje sąskaitoje niekas nelaiko. Bet tai, kad Lietuvoje yra milijonierų — tuo aš neabejoju.

— Dar grįžtant prie pirmojo klausimo, kur Jūs pateikėte bendrą pinigų kiekio augimą Taupoma-

išsaugotu šūkiu: „Okinė talka — Lietuvos gerovei!“.

Savarankiškumas, iniciatyva ūkinės veiklos laisvė ir teisinė jos apsauga, išėjimas į pasaulio rinką dalijimasis patirtimi — pagrindiniai besikuriančios asociacijos lozungai, skirti išvesti Lietuvą iš ekonominės krizės, pakelti lietuvių pragyvenimo lygį.

Virgaudas Guda:

jame banke, būtų įdomu sužinoti, kokia padėtis šioje srityje kitose Sąjungos respublikose?

— Jau pora dešimtmečių mes esame lyderiai Sąjungoje šioje srityje. Lyderiai, vertinant pagal visus rodiklius. Pateiksiu tik vieną: 1988 metais vienam Lietuvos gyventojui (ne indėlininkui) teko vidutiniškai 1581 rublis — iš tų pinigų, kurie laikomi Lietuvos taupomajame banke.

— Jūsų bankas gyventojams siūlo apie dešimtį įvairių pinigų laikymo pas jus būdų. Kurie populiariausi?

— Tai 3 procentų, t. y. terminuoti indėliai (jie sudaro 34 proc.), ir indėliai iki pareikalavimo (65 proc.). Kaip matote, visos kitos indėlių rūšys sudaro tik vieną procentą.

— Ar nesiruošiama įvesti Lietuvos čekių knygučių?

— Tai ruošiamasi padaryti visoje Tarybų Sąjungoje. Atskirose srityse jau minėtos knygučių įvestos, bandoma, kaip jos bus efektyvios mūsų sąlygomis. Tačiau prekybininkai tuo tikriausiai bus nepatenkinti: pateikiant čekį, reikės pirkėjui kartu pateikti ir pasą — o tai prekybininkams — papildomas rūpestis. Lietuvoje čekių knygučių buvo planuota įvesti nuo šių metų liepos 1 dienos, bet dėl vairių priežasčių tai nusitęsia rudenį.

— O kreditinės kortelės? Kada tai turėsime?

— Tada, kai būsime pakankamu lygiu kompiuterizuoti. Aišku, kredito kortelės yra be galo patogi nepiniginė atsiskaitymo forma (palyginimo dėlei noriu pasakyti, kad Amerikoje tokia atsiskaitymo rūšis sudaro 97 proc. visų atsiskaitymų, o Sąjungoje — tik 3–4 proc.), tačiau dėl techninio atsilikimo, manau, artimiausiu metu ji nebus pas mus įdiegta. Štai estai apskaičiavo, kad norint Estijoje įdiegti kredito kortelių sistemą, rei-

kia išleisti 22 milijonus valiuta. O kur ją paimti?

— Koks Jūsų banko statusas?

— Kol kas mes — grynai sąjunginė žinyba. Ir mes net, pasakyčiau, esame ne laukas (pagal atliekamas funkcijas), o tarpininkas tarp Lietuvos gyventojų ir TSRS valstybinio banko. Mes negalim vystyti savo, Respublikos gyventojų interesus atitinkančios finansinės politikos; negalime atlikti komercinių operacijų. Jei Agropromoninis ir Socialinio vystymo bankai turi tą teisę, kodėl jos neturime mes? Tuomet daugiau galėtume teikti ilgalaikių kreditinių paskolų gyventojams, gal galėtume padidinti mokamų palūkanų procentą, iš atliekamų komercinių operacijų gauti pelno žymiai galėtume pagerinti savo banko darbuotojų, visų pirma darbo, o ateity — gal ir buitines sąlygas.

— Tikimės, kad visa tai išsipildys.

Kalbėjosi **Arūnas Marcinkevičius**

TRUMPAI

— Lietuvoje, Joniškio rajono Remošų kaimo gyventojai Barbora Jasaitei liepos 15 d. sukako 114 metų. Tai seniausia moteris Lietuvoje.

— Nors milijonai amerikiečių liovėsi rūkę, bet vis tiek per praėjusį dešimtmetį plaučių vėžiu susirgimų padaugėjo 15 procentų. Ypač padaugėjo didmiesčiuose, kur švara nepavydėtina.

— JAV ir TSRS susitarė, kad skersai Beringo sąsiaurį būtų leistina skraidyti Aliaskos civiliniams nedideliams lėktuvams.

— Senatas sutiko pertvarkyti imigracijos įstatymą taip, kad kasmet būtų įsileidžiama po 630 tūkst. imigrantų.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS — 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

EKONOMINĖS MINTIES NAUJOVĖS

Laiminga tauta gali būti tik darbšti tauta. Lietuva savo atgimimą šiandien irgi sieja su naujo-
višku darbu, bet tam reikalingos
atitinkamos sąlygos, įstatyminės
garantijos, kurios leistų atgaivinti
ekonomikoje prekinis-piniginius
santykius, į pirmą vietą iškelti
ekonominį interesą. Šiomis idėjomis
paremta ir ekonominio Lietuvos
savarankiškumo koncepcija,
kurios įstatymo projektas jau pas-
kelbtas spaudoje. Dabar spaudoje
daug kalbama apie susiklosčiusios
planavimo sistemos trūkumus
ir jos poveikį ekonomikai. „Planas
pirmiausia reikalingas tam,
kuris dirba, ir dar tam, su kurio
veikla šis darbas susijęs (tieki-
jui, pirkėjui). O planai virto išorinė-
mis planavimo organų direktyvo-
mis gaminti tam tikrą produktą
naudojant tam tikrus išteklius.
Problema čia ne tai, kad imta vis-
ką detalai planuoti, o tai, kad im-
ta vertinti ir skatinti planų vykdy-
mą daugiausia nepriklausomai nuo
to, ar apsimoka šią produkciją
gaminti, ar kas nors suinteresuo-
tas ją pirkti...“ — taip apie plana-
vimą savo knygoje „Ekonominis
misticizmas: senos dogmos sukūrė
neįgyvendinamas iliuzijas“ rašo
A. Dobravolskas. Iki šiol su eko-
nominės minties naujovėmis dau-
giausia galima buvo susipažinti iš
straipsnių spaudoje, o minėtoji
knyga — koncentruotas, ilgame-
čiais tyrinėjimais paremtas veika-
las, kuris atskleidžia ne kurį nors
ekonominio mechanizmo aspektą
ir jo trūkumą, o paruošia kaip
chirurgo skalpelis visas susikau-
pusias problemas, formuoja naują
požiūrį į tolimesnes Lietuvos eko-
nomikos perspektyvas. Autorius
siūlo atsakyti tikėjimo autorite-
tu ir pasiryžti sukurti ekonominę
tikrovę. Juk dar K. Marksas pa-
sakė, kad „visas misterijas, kurios
teoriją nuveda į misticizmą, racio-
naliai išsprendžia žmogaus prakti-
ka ir šios praktikos supratimas“. Tada
A. Dobravolsko knyga, kurią iš-
spausdino „Minties“ leidykla, yra
ilgai lauktas kokybinis lietuvių
ekonomistų minties šuolis prie
praktikos, ir jos pasirodymas kaip
niekada reikalingas.

Ekonominis misticizmas — tai
kiekvienas nesąmoningas klydi-
mas arba sąmoningas klaidinimas
aiškinant ekonomiką, jos sudėtį,
ryšius, funkcionavimą, valdymą.
Dėl to ekonomika tampa racio-
naliai nesuprantama, o pats aiški-

nimas atitrūksta nuo tikrovės,
nuo ekonominių reiškinių, eko-
nominė praktika savo ruožtu praran-
da aiškius orientyrus, ir joje ima
dominuoti voliuntaristiniai spren-
dimai, — rašo autorius. Nūnai
ateina profesionalų metas, ir bet
koks diletantizmas, o ypač eko-
nomikos srityje turės daug pasė-
kių, ir pirmiausia ekologinių. A.
Dobravolsko knygos taikiny —
ekonominis misticizmas, kurį nu-
lėmė perdėtas plano garbinimas ir
socialistinės ekonomikos rinkos
menkinimas. Knygoje daug dėme-
sio skiriama rinkos mechanizmui,
rinkos reguliavimui, gamybos ir
vartojimo interesų suderinimui.
Autorius kviečia atsakyti eko-
nominio romantizmo, kuriuo, deja,
dar „serga“ nemaža dalis pripažin-
tų ekonomistų, atmeti visas dog-
mas, trukdančias pertvarkyti so-
cialistinę ekonomiką taip, kad ji
būtų efektyvi, taupi ir racionaliai
tenkintų žmogaus poreikius. Anot
akademiko E. Vilko, kuris recen-
zavo šią ekonominės minties švie-
talą, A. Dobravolsko knyga padės
geriau suprasti protingus eko-
nomikos valdymo principus, suvokti
ekonominės reformos, kuri dabar
vyksta Lietuvoje, eigą.

Pats autorius apie ją sako taip:
„Knyga pretenduoja būti pirmia-
usia smalsaus jaunimo kūrybinės
paieškos kurstytoja, politinės eko-
logijos ir kitų ekonominių discipli-
nų vadovėlių „tiesų“ kritinio
vertinimo pagalbininke. Joje nag-
rinėjamos problemos gali sudominti
visus ekonomistus, kurie
savo darbe susiduria su sunkumais,
kai reikia balansuoti tarp
praktikos, mokslo ir ideologijos,
o klasikiniuose politinės eko-
nomijos šaltiniuose nepavyksta rasti
atramos taškų...“

Lietuvos ekonomika, jos žemės
ūkis dabar ištis pergyvena anaip-
tol ne geriausias laikus — reikia
grįžti prie normalių ekonominių
santykių, gaminti tokį produktą,
kad jis galėtų konkuruoti pasauli-
nėje rinkoje, grąžinti žemdirbiui
visas garantijas, kad jo įdėtas triū-
sas bus deramai apmokamas, kad
jis turės teisę naudotis kiek tinka-
mas žeme... Nors Lietuva šiandien
pagamina žymiai daugiau produk-
to negu vidutiniškai šalyje vienam
gyventojui, tas rodiklis dar labai
atsilieka nuo pasaulinio lygio. Ir
įveikti atsilikimą galima tik tai at-
sisakius ekonominio misticizmo
dogmų. **Valdas Araminas**

Lietuvos parlamentas taupo laiką

Dar visai neseniai gyvenom lai-
kais, kai buvo balsuojama vien-
balsiai. Ne išimtis buvo ir Lietu-
vos parlamentas — LTSR Aukš-
čiausioji Taryba. Dabar ji užima vis
didesnį vaidmenį Lietuvos gyve-
nime, atgauna realią valdžią, ku-
riai jai garantuoja Konstitucija.
Respublikai svarbių reikalų svar-
stymas, o pastaruoju metu čia pri-
imti įstatymai, suteikę Lietuviai
kalbai valstybinės kalbos statusą,
priimta eilė projektų, tarp jų
ir dėl ekonominio respublikos sa-
varankiškumo, nepraeina be kar-

štų debatų, nuomonės pasidalina.
Tad rudens sesijoje buvo pareikš-
ta, kad iškyla daug procedūrinių
nesklandumų, rengiant dokumen-
taciją, informacinius biuletenius,
ypač skaičiuojant balsus. Supran-
tama, kad tam Aukščiausiosios
Tarybos aparatas negalėjo per
trumpą laiką deramai pasiręgti.
Dabar padėtis taisoma. Ir pirmia-
usia viskas daroma tam, kad depu-
tatų laikas būtų taupomas, svar-
bių valstybinių reikalų spren-
dimui, o ne švaistomas įvairioms
procedūrinėms operacijoms.

Globoja Lietuva ir „emigravusius“ iš JAV laikraščio
„Vilnis“ komplektus, sukrautus Komunistų partijos
Istorijos instituto bibliotekoje Vilniuje.

ATGIMUSI TĖVŲ IR SENELIŲ ŽEMĖ

Retai kur beišvys Lietuvos pa-
kelėse rymant smūtkelį, išnyko
pirkios šiaudiniai stogai, žemė
keičia savo veidą, bet kartu su
kiekviena nauja gyvenviene pra-
randama tai, kas brangu lietuvių
širdžiai. Saviti dvasiniai tautos
bruožai — tai ne tik dainos, pada-
vimai, legendos, bet ir pasaulė-
jauta, kurį neatsiejama nuo regi-
mo grožio pajautimo, pasirei-
škio senųjų liaudies menininkų
kūryboje ir kurią dabar kiek gai-
vina liaudies menininkai, sukūrę
įspūdingus stogastulpių ansam-
blius palei kelią į M. K. Ciurlionio
mylėtus Druskininkus, tautai at-
mintinose vietose — ant piliakalnių,
prie garsių archeologijos pa-
minklų. Tačiau jie vis tiek yra su-
siuolaikinti. Bet yra Lietuvoje
kampelis Kėdainių rajone, kur dar
galima išvysti lyg užkonservuotus
lietuvių tautos etninės kultūros
bruožus. Ne, tai ne liaudies bui-
ties muziejus Rumšiškėse. Tai ne-
didelė gyvenvietė — Paberžė, kur
rymo istorinė bažnyčia, statyta
liaudies meistrų dar kunigo Anta-
no Mackevičiaus laikais.

Ši liaudies architektūros pamink-
klą prižiūri kunigas Stanislovas
Dobrovolskis, atkilęs į šį sukilėlių
kovų atminimais padabintą kraštą
prieš daugiau kaip dvi dešimtis
metų, ir kuris savo gyvenimą pas-
kyrė išsaugoti etninės lietuvių
kultūros paminklams, įkūnytiems
medyje, geležyje, tapyboje. Užten-
ka pasivaikščioti po bažnytėlės
šventorių, kad isitiktum, kiek
triūso tėvui Stanislovui kainavo at-

Kaip informavo Aukščiausiosios
Tarybos informacijos grupės ats-
tovai, paskutinėje sesijoje liaudies
deputatai jau naudojami elektroni-
ne balsų skaičiavimo sistema. Lie-
tuvos parlamentas, savo organiza-
cinėmis formomis iki šiol buvęs
kone konservatyvesnis už anglų,
dabar turi įrangą, apie kurią kol
kas Maskvos sesijų dalyviai gali
tik pasvajoti. Užtenka nuspausti
žalią, geltoną arba raudoną myg-
tuką ir nubalsuota, o du dideli
tablo salėje iš karto rodo balsavi-
mo rezultatus. Elektroninę balsų
skaičiavimo sistemą sukūrė grupė
viltiečių inžinierių.

Venantas Povilonis

kurti apylinkėse ir išsaugoti tokį
vaizdą, kuris buvo būdingas doro-
viškai tyram Lietuvos kaimui, mie-
las valstiečio akiai. Čia rymo pa-
minklas sukilėliui kunigui Anta-
nui Mackevičiui, tarp medžių —
drožinėti stogastulpiai, surinkta
unikali grynų kolekcija, netgi tilte-
lis per Liaunės upelį, vedantis iš
klebonijos ir kaplnaitės, padabint-
as senoviniai brūkšnių ir vežimų
rėtais. Dideli turtai sukaupti ir
pačioje bažnyčioje: čia yra bene
pats didžiausias garsaus liaudies
menininko Vinco Svirskio kryžių
kolekcija — net devyni, atoriūs
irgi liaudies meistrų rankomis dai-
lintas, nemaža XIX amžiaus neži-
nomų dailininkų paveikslų. Zakris-
tijoje — bažnytinių reikmenų ko-
lekcija, įspūdinga šviestuvų, ka-
daisė naudotų laidotuvėms, bažny-
tinėms procesijoms, liturginių in-
dų ir rūbų kolekcija, tačiau labiau-
siai akį traukia senieji liaudies
meistrų dirbiniai — variniai indai,
skulptūros, spynos ir raktai, kurie
papuošę bet kurio muziejaus et-
nografinę ekspoziciją, na, o kuni-
go Stanislovo Dobrovolskio šir-
džiai brangiausias saulučių rinki-
nys, kurių daug jis surinko, o ne-
mažai ir pats iškalė. Galbūt šios
kapų kryželių, stogastulpių puo-
šančios saulutės ir tapo paskata
pradėti atgaivinti senąsias kapi-
nes. Nūnai jos tapo panteonu: iš
toli matyti aukšti kryžiai ir sto-
gastulpiai, skirti nusivylusiems,
anksti mirusiems, užmirštieji, ne-
grįžusiems, tarp jų rymo ir pa-
minklas laisvės šaukliui — sukili-
mo Vėliavininkui. Kažkodėl pajau-
tau tokį pat širdies nerimą kaip ir
tada Liepojoje, išvydęs ant jūros
kranto, vidur kopų, į Baltiją žvel-
giantį obeliską visiems negrįžu-
siems iš putojančių vandenynų,
kuris man, berniokui, išaugusiam
ant jūros kranto mažam žvejų kai-
mely, padarė nepakartojamą įspū-
dį. Jo harmoniškos, šykščios lini-
jos buvo išraiškingos lygiai taip,
kaip ir Hemingvėjaus žodžiai apie
rūšią žmogaus kovą su likimu,
apie tai, kad gyvenimas ir mirtis
siejasi kiekvieną akimirka. Taip
ir kunigo Dobrovolskio gyvenimas
bei darbai yra tokiau pat paminklu
tautos dvasiai, žmogaus pastan-
goms padaryti gyvenimą gražes-
nį.

Valdas Araminas

Vilnis, 1989 m. rugpjūčio 17 d.

LIETUVA – TAI MES

Lietuvos TSR revoliucijos muziejuje veikia paroda „Lietuva – tai mes“. Ji skirta tautos atgimimui ir tautiniams santykiams Lietuvoje. Paroda atidaryta ryšium su reikšmingu įvykiu – Tarybų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komiteto plenumu tarpnacionalinių santykių klausimu. Ekspozicijų stendai atskleidžia tautinės savimonės atgimimą, istorinės praeities tradicijas, nacionalinės kultūros puoselėjimą, tautų tarpusavio bendradarbiavimą.

Kaip papasakojo parodos rengėjai, pagrindinė jos mintis – parodyti, kad Lietuva tai visi jos žmonės, kad tik nuo mūsų visų priklauso, kokia bus Tėvyne.

Stenduose gausu medžiagos apie lietuvių tautinio sporto atgimimą, lietuvių kalbos paskelbimą valstybine, istorinės atminties sugrįžimą, apie naujus santykius su bažnyčia, ryšius su išeivija.

Daug vietos parodoje skirta ir ne lietuvių kilmės tautoms. Ekspoziciniai rodo, kad ne kas kitas, o Lietuvos tautinis atgimimas paskatino atgimti ir jas. Žydai, lenkai, baltarusiai, karaimai ir kitos Nemuno krašto tautinės mažumos dabar kaip niekad anksčiau gausiai telkiasi į kultūros draugijas, daugiau bendrauja tarpusavyje. Joms yra visos sąlygos atgaivinti savo kalbą, papročius, nacionalines tradicijas, kurios sąstingio metu buvo pamirštos.

Tai rodo, kad lietuvių tauta geranoriškai nusiteikusi kitų atžvilgiu, kad ir toliau visiems kartu reikia bendrauti ir puoselėti mūsų bendrus namus – Lietuvą.

Artūras Povillūnas

Sveikas gyvenimo būdas – tauri tauta

„Mes kreipiamės į Jus, Lietuvos vyrai ir moterys, nesvarbu, kurios esate tautybės, amžiaus, išsilavinimo, švietimo, profesijos, kreipiamės į miesto ir kaimo žmones, Lietuvos jaunimą. Kreipiamės į jus visus, kviesdami pakilti į žygį už blaivią Tėvyne. Mums gresia pavojus, mes esame priejė bedugnę: per pastaruosius dešimtmečius svaigalų vartojimas Lietuvoje padidėjo 5 kartus...“ – tokiu „Laišku tautai ir visiems Lietuvos žmonėms“ pradamas pirmas gegužinis „Blaiviosios Lietuvos“ numeris. Šį Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Motiejaus Valančiaus blaivystės sąjūdžio leidinį redaguoja žurnalistas Juozas Jurevičius.

„Blaivioji Lietuva“, skelbdama informaciją apie blaivystės sąjūdį, atlieka tą funkciją, kurią, tikėkimės, vykdys Lietuvos blaivystės draugija ir jos leidinys „Blaivybė“, bet pastarosios teisėjo vienas numeris. Tikėkimės, kad geras darbas nenueis veltui ir „Blaivioji Lietuva“ nuo šiol reguliariai lankys savo skaitytojus.

Daugeliui apmąstymams pravers laikraščio skelbiama informacija, kad pagal vienam gyventojui parduotų alkoholinių gėrimų skaičių Lietuva dabar užima antrą vietą tarp sąjunginių TSRS respublikų. Pirmąja – Estija. Todėl tokiu jautriu nerimu alsuoja interviu su Lietuvos kardinolu Vincentu Sladkevičiumi, kur jo eminencija išreiškia viltį, kad Lietuva ras savyje stiprybės atsispirti svaigalų potraukiui. Laikraštis informuoja apie birželio trečiąją Vilniuje, Kalnų parke, surengtą pirmąją blaiviųjų gegužinę, pranešama, kad Vilniuje jau susibūrė 4000 blaivystės savanorių, kad įkurtas blaivystės fondas, kad Jurbarke susibūrė blaivystės sąjūdžio iniciatyvinė grupė, skelbiamas Motiejaus Valančiaus blaivystės sąjūdžio Vilnis, 1989 m. rugpjūčio 17 d.

„PRADŽIA – EKONOMINIS SAVARANKIŠKUMAS,“ –

Šią firmą žino ne vienas Amerikoje gyvenantis lietuvis – ji daug prisidėjo plečiant išeivijos ryšius su gimtine, bene prieš tris dešimtmečius pradėjo rūpintis Amerikos lietuvių kelionėmis į gimtąjį kraštą. Kompanija ne kartą suteikė konkrečią paramą Čikagoje apsilankiusiems Lietuvos mokslininkams, kultūros veikėjams bei sportininkams. Tai nemažas buvusio agentūros savininko Vlado Rasko nuopelnas.

Dabartinis firmos vadovas A. Lauraitis plečia ryšius su tėvų žeme. Jo veikla vien turizmu neapsiriboja. A. Lauraitis daug prisidėjo rengiant „Armonikos“ ansamblio gastroles JAV, buvo vienas mūsų buriuotojų šilto sutikimo Amerikos žemėje organizatorių. Tad nenuostabu, kad net trumpas pokalbis nejučiomis nukrypo nuo turizmo temos.

– Dabar Jūs perėmėte į savo rankas visus firmos reikalus. Kokie planai?

– Manau, kad kelionių biuras turi neblogą vardą. Tuo įsitikinau ne kartą lankydamasis Lietuvoje, tvarkydamas biznio reikalus Maskvoje. Tai sakau ne norėdamas pasigirti, o gerai žinodamas esamą padėtį.

Jaučiu turistų didesnę susidomėjimą savo gimtuoju kraštu, ir tai galiu patvirtinti kaip biznio žmogus: vis daugiau lietuvių kilmės amerikiečių naudojami biuro paslaugomis. Tiesa, pastaruoju metu tarsi mažėja grupinių išvykų, bet mes rūpinamės ir atskirų turistų kelionėmis. O jų vis daugiau. Tvarcome ir privačiai kviečiamų apsilankyti Amerikoje dokumentus. Kai kas man siūlo čia atidaryti savotišką firmos filialą, tačiau nemanau, kad tokiu būdu realiai padėčiau Lietuvai – juk net bilietų išvykti į užsienį negalėčiau parūpinti.

Kai kuriuos planus sieju su būsimu Respublikos ekonominiu savarankiškumu. Štai ir dabar atvykęs kalbėjau su ekonomistais, LTSR užsienio turizmo valdybos viršininku A. Petraičiu. Pasiūlymų yra daug ir įvairių, bet apie konkrečius planus norėčiau papasakoti kitą kartą. Jie, kaip sakiau, susiję su ekonominiu savarankiškumu, apie kurį dabar čia daug kalbama ir rašoma. Skaičiau LKP CK pirmojo sekretoriaus A. Brazausko plenumo pasakytą kalbą. Sakau nuoširdžiai: ji man paliko didelį įspūdį, nuteikia

optimistiškai, nes planus kovoti už Lietuvos valstybingumą sveikina visa išeivija.

– Kalbant apie Lietuvos ekonominį savarankiškumą dažnai sakoma, kad bent iš pradžių reikalinga valiuta, o jos, deja, arba trūksta, arba visai neturime.

– Kai kurias jūsų problemas žinau. Žinau, kad bandoma užmegzti ryšius su išeivijai priklausančiomis firmomis, kompanijomis. Tačiau turbūt nėra nė vienos Amerikos lietuvių vadovaujamos arba jiems priklausančios firmos, kuri galėtų suteikti tikrai didelę paskolą arba turėtų tikrai reikšmingo kapitalo, kurio panaudojimą Lietuvos labai pajustų čia gyvenantys žmonės. Lietuvių firmų išteklių užsienyje rasti, jos galėtų kredituoti tik nedidelius projektus. Be abejonės, stabdo ir ateities neaiškumas, garantijų nebuvimas.

Turite tikrai išmanančių ekonomistų, jie turėtų patarti, į kurią veiklos sritį sutelkti didžiausią dėmesį, kas gali sparčiau atnešti valiutos. Būsiu atviras – manau, kad paskolų gauti bus sudėtinga – negalėsite pateikti garantijų. Reikia ieškoti stambių firmų – partnerių.

– Ar čia negalėtų padėti išeivija?

– Kai dėl išeivijos indėlio, tai manau, kad ji galėtų daug padėti konsultuodama, juk mes turime tikrai daug gerų įvairių sričių specialistų. Reikėtų rasti žmonių, kurie sutiktų atvykti padėti. Tam reikia bendrų jūsų ir mūsų pastangų. Panašias mintis jūsų laikraštyje kėlė

žinomas Niujorko finansininkas Vytautas Vebeliūnas, Panevėžio „Ekranos“ gamyklos direktorius Rimantas Purtilis, apie tai „Atgimime“ rašė čikagietis Jonas Pabedinskas.

Kai kas, tarkim, siūlo sudaryti su užsienio firmomis organizaciją, kuri Vakaruose pirktų kompiuterinę techniką ir ją pardavinėtų čia. Tačiau ką užsienio firma darys su čia gautais rubliais? ..

Kaip turizmo biznio specialistas manau, kad ši industrijos šaka bene greičiausiai atneša pelną. Jo dėka galima būtų sparčiau užsidirbti valiutos – neišsiseikite, bet iki pradėsite gaminti noriai ir gausiai užsienyje perkamas prekes, dar praeis kiek laiko.

Beje, tą prekę reikia ne tik mokėti pagaminti, bet ir parduoti. Manau, šioje srityje galėtų realiai prisidėti užsienio lietuviai. Reikalinga gera reklama, vardas... Tai įsigyjama ne per vienerius metus. O turizmas, kaip sakiau, valiutą atneša greitai.

Aš tikrai su pagarba žiūriu į LTSR užsienio turizmo valdybos darbą. Manau, ateityje galėsime bendradarbiauti tiesiogiai, ne per Maskvą. Ši organizacija, tapusi savarankiška, galėtų daug nuveikti. Pasižiūrėkite – Lietuvos gamta nuostabi, tuo dar kartą įsitikinau lankydamas gimtąjį kraštą – ji traukte trauktų turistus. O dabar – atsiprašu, bet tai teisybė – Vilniuje turite vos vieną kitą geresnį viešbutį. O jeigu turistai paprašytų išsinuomoti automobilį? O jeigu jis nori apsisėdėti ne Vilniuje, o kur nors pusiaukelėje tarp Vilniaus ir Kauno? Ką jam pasiūlytumėte? Reikia – aš tai matau turizmo bizniu užsiimančio žmogaus akimis – statyti motelius, kurti mašinų nuomojimo punktus, reikia daugiau degalinių. Tačiau, suprantama, visų pirma turistui reikia plačiau atverti galimybę važinėti po visą Lietuvą.

Manau, jūsų ekonomistai teisūs, – visko pradžia yra ekonominis savarankiškumas.

– Dėkoju už pokalbį.

Kalbėjosi
Gintaras VINICKAS

programos projektas, kurio preambulėje sakoma: „Alkoholis pražūtingai veikia fizinį, dvasinį ir protinį visuomenės būvį. Daugėja išsigimimų, nyksta Tautos sveikųjų genų fondas. Vyskupo Motiejaus Valančiaus blaivystės veikla sva-

ginimasi Zemačiuose per dvejus metus sumažino 8 kartus. Tai buvo Tautos šuolis iš pražūties į atgimimą. Šiandien Lietuvai alkoholinio išsigimimo ir narkomanijos

grėsmė dar didesnė negu anais juodžiausiais carinės priespaudos laikais. Todėl kiekvieno lietuvių šventa pareiga: suprasti ir ryžtis,

blaivėti ir blaivinti Tėvyne. Rytoj gali būti vėlu! Vėliava pakelta ir

ia reikia garbingai nešti. Ir laiką, matyt, šioje veikloje suvaidins ne paskutinį vaidmenį.

Valdas Araminas

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nebenuoširdus.

V. Kubajėvas

Jeigu tu nori, kad tave kiti gerbtų, pirmiausia ir svarbiausia, gerbk pats save.

F. Dostojevskis

Nesmerk nieko, pagautas pirmo įkarščio. Kitaip tu visada pateksi į kvailą padėtį.

R. Oldingtonas

Lietuvos agronomų sąjunga veikia

Ruginės duonos kepalas, simbolizuojantis žemdirbio triušą, padėtas garbingoje vietoje, ant lininio rankšluosčio. Į jį su viltimi žiūri tie, kurie gausiai susirinko į Lietuvos žemės ūkio akademijos salę. Ir tai nenuostabu. Juk šios dienos Nemuno krašto duonos augintojai laukė beveik pusę amžiaus — atkuriamą 1921—1940 metais veikusi Lietuvos agronomų sąjunga.

Atsistodami suvažiavimo delegatai pagerbė veteranus agronomus, buvusių jaunųjų ūkininkų ratorių kūrėjus, kurie į šią šventę atklydo lydimi savo vaikaitių. Iškilmingai buvo paminėti ir tie agronomai, kuriems teko patirti sunkią tremtinio dalį.

Suvažiavimo rezoliucijoje sakoma, kad Sąjunga gins agronomų socialinius ir profesinius interesus, telks specialistus žemdirbystės, ekologijos ir kitoms problemoms gvildinti, remis visas naujas ūkininkavimo formas. Ryžtingai pasisakytą prieš administravimą, komandavimą, biurokratizmą ir nekompetentingumą, varžančius agronomų kūrybingumą bei iniciatyvą.

Atkurta Agronomų sąjunga savo veiklą pradeda ne tuščioje vietoje. Jau įsikūrė 48 jos skyriai visuose rajonuose, mokslo įstaigose. Vienas iš pagrindinių Sąjungos uždavinių bus studijuoti Lietuvos agronomijos istoriją, įamžinti prie jos prisidėjusių žmonių atminimą, atgaivinti šios profesijos atstovų draugiškumą, kolegialumo dvasią, užmegzti ryšius su išeivija, aktyviai bendradarbiauti su sąjunginių respublikų, viso pasaulio kolegoms. Čia pat atkurtos Lietuvos agronomų sąjungos garbės vardas iškilmingai suteikiamas mūsų tautiečiui, JAV mokslininkui Jonui Vengriui.

Išrinkta taryba, kuri vadovaus Agronomų sąjungos veiklai iki kito suvažiavimo. Jos pirmininku išrinktas Akademijos prorektorius, profesorius Petras Bėčius. Pavaduotojas — žemės ūkio mokslų kandidatas, Šiaulių rajono Bridų kolūkio vyriausiasis agronomas Alfonsas Malinauskas ir Agropromoninio komiteto žemdirbystės valdybos viršininkas Stanislovas Polikaitis. Artūras Povillūnas

BŪKIM STIPRŪS IŠMINTIMI, DEMOKRATIŠKUMU, SUSITELKIMU

Lietuva skelbiama Socialistine Tarybų Respublika. Nuo šios dienos visa valdžia Lietuvos Socialistinėje Tarybų Respublikoje priklauso miesto ir kaimo darbo žmonėms, kurie Tarybose atstovaujami savo atstovų. Iš deklaracijos apie valstybės santvarką, priimtos Liaudies seimo 1940 metų liepos 21 d.

Laiko tėkmė greitai, nesugrąžinama, pilna neįtikėtinų posūkių ir pasekmių. Kartais viena diena kuria išsitus istorijos puslapius. O sykiu lengva ranka mėginama užbraukti dešimtmeciais kaupias vertybes.

Neskubėkime įsiskaičiuoti, pamąstykite... Vien jausmai, kokie jie bebūtų kilūs, negali būti vienintelis nuolatos kelio — sunkaus, dramatiško, tragiško — vertinimo kriterijus.

Šiandien atvertę kalendoriaus lapelį su raudonomis raidėmis, turime naujai — be pompastikos ir lozungų — apmąstyti to meto įvykių reikšmę, po to žengus Lietuvos žingsnius istorijos keliu. Tokia yra natūrali žmogaus priedermė ir būtinybė: nuolat atsigręžti į savo praeitį, ten pasižemi stiprybės ir išminties naujais darbams.

Iš nūdienos aukštumos gerai matyti, kad ketvirtą ir penktą dešimtmečių sandoroje išorinės aplinkybės bei jų sąlygota Lietuvos vidaus įvykių raida ložiškai atvedė į 1940-ųjų liepos 21-ąją. Dabar vis daugiau sužinome apie hitlerinės Vokietijos ir TSRS 1939 metų rugpjūčio 23-osios ir rugsėjo 28-osios sutarčių slaptuosius papildomus protokolus. Jie sankcionavo tarptautinės teisės normų nesilaikymą. Po to sekė tų dviejų šalių agresyvių žingsnių pildė prie žlugimo suvereną mūsų valstybę, kuriai pradžia davė 1918 metų vasario 16 dienos aktas. Tokia išvada šiandien mažai kam bekelia abejonų.

Objektyviai vertinant istoriją, nevalia užmiršti, kad tuo laiku Lietuvos Respublikoje brenė radikalių demokratinių permainų poreikis. Tautininkai, užrūpavę valdžia kariniu perversmu 1926-ųjų pabaigoje, taip ir nesudarė galimybių aktyviai ir laisvai pasirodyti visuomeniniame krašto gyvenime visiems gyventojų sluoksniams, jų interesus ginančioms politinėms partijoms ir organizacijoms. Buvęs Lietuvos kariuomenės vadas, vienas tautininkų lyderių generolas S. Raštikis vėliau atsiminimuose rašė: „Didelė tautos dalis nesutiko su Smetonos politine linija, ypač su jo vidaus reikalų politika, ir buvo priešinga jam. Mažėjant moraliniam Smetonos režimo autoritetui, valdantys sluoksniai, no-

to aplinkos įkvėptas žinomas literatas Liudas Dovydėnas 1940-ųjų vasarą Liaudies seimo posėdyje kalbėjo: „ponai bankininkai, fabrikantai, pirkliai, dvarininkai, pirmą kartą taip prabyla laisvosios Lietuvos liaudies seimo atstovai, pirmą kartą mūsų krašui teriami lemiami istoriniai žodžiai: nusavinami bankų, pirklių, dvarininkų, kapitalistų turtai... Mes tikime, kad paskutinį kartą į jus kreipiamės, vadindami ponai, kapitalistai, nes po metų, po kelių, kai savo darbu ir pastangomis įsijungsite į didžiosios Sovietų Sąjungos darbą, mes į jus kreipsimės su didžiausia pagarbą, tauria meile, tarmami draugai, bendradarbiai, o šiandien pasiklausykite, kaip aidi po visą kraštą: „Tegyvuoja laisva Tarybų Lietuva!“ Bet greit pasirodė, kad gražūs žodžiai apie tikrą Liaudies valdžią, išsivadavimą iš vargo ir savivalės tik maskavo žiaurią stalininės TSRS vidaus ir užsienio politiką.

Negalima nematyti, kad 1940-ųjų liepos 21 dienos nutarimų kontekste kai kas kaltę dėl valstybingumo praradimo mėgina suvesti Lietuvos komunistams. Prisiminkime, kad 1940-ųjų birželį pradėtų pertvarkymų pradžioje LKP stiprios rankos buvo laikoma pagrindine, ja buvo nepasitikima. Vėliau ji buvo panaudota sudėtingame politiniame žaidime, surežisuotame Maskvoje. Ar kas galėjo tada atsisipirti stalininiam diktatui? Juk ir anksčiau metais Lietuva negalėjo pasipriešinti nei Lenkijos, nei Vokietijos ultimatumams...

Tas laikotarpis dar reikalauja atidaus istorikų žvilgsnio, nes ne visos tų dienų įvykių aplinkybės aiškios. Tačiau ar ne klaida būtų noras pakoreguoti praeitį iš šių dienų pozicijų? Ir iš viso ar įmanoma atsisakyti savo praeities, nors ir kokia skaudi, prieštaringa ji būtų?

1940-ųjų liepos 21-osios iš Lietuvos istorijos neišbraukti. Kaip neišbraukti ir tų beveik penkių tarybinio gyvenimo dešimtmečių. Per tą laikotarpį su brenimo ir pilietiška save įpraminimo ne viena Lietuvos gyventojų karta. Savo darbu jos puoselėjo gimtąjį kraštą, išsaugojo kalbą, tradicijas, kultūrą, tautinę dvasią. Visi, kam brangi Lietuva, dabar turėtų jungtis vienam tikslui — politiniam, patriotiniam, žmogiškajam tikslui: apvalyti nuo apnašų socializmo Lietuvoje ideala, įgyvendinti jį, kurti. Ir negalima pamiršti, kad to darbo pradžia paskelbė 1940 metų liepos 21-oji!

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetas

„Tiesos“ Nr. 165/14084/

IŠEIVIJOS LIETUVIAI MOKOSI VILNIUJE

Aštuoniasdešimt tautiečių bei užsieniečių iš JAV, Kanados, Brazilijos, Australijos, Švedijos, VFR, VDR ir kitų kraštų lanko šių metų vasaros liuanistikos kursus, kuriuos jau penkioji kartą surengė Vilniaus universitetas.

Tiek lietuvių išeivijos atstovų, nuo jaunuolių iki pensijinio amžiaus, šioje aukštojoje mokykloje lietuvių kalbos dar nesimokė.

Daugiausia tai Hiutenfeldo Vasario 16-osios (VFR) gimnazijos moksleiviai, užsienio universitetų, kolegijų studentai, profesoriai ir dėstytojai, taip pat vertėjai, žurnalistai. Kai kurie iš jų, kaip švedas Solveiga Varnauskas ir Katarina Budrys, panorę išmokti lietuvių kalbą vien dėl to, kad jų vyrų tėvai yra kilę iš Lietuvos.

— Lituaniškos kursų pamatas — lietuvių kalbos pratybos, —

VU vokiečių kalbos katedros docentas, šių kursų vadovas Sigismantas Plauškaitis papasakojo Elto korespondentėi Danutei Bilotaitei. — Dirbame keliomis grupėmis, kurios sudarytos atsitiktinai, į tai, kiek atvykusieji moka lietuviškai. Mokslo pradžioje išdalinome tekstus, parašytus angliškai, kuriuos reikėjo išversti į lietuvių kalbą. Vertimai parodė, kokius kalbos pag-

rintius turi atvykusieji, kaip juos teks mokyti.

Pratybos vyksta penkis dienas per savaitę po dvi valandas. Ir taip visą mėnesį. Jas veda dvylika VU dėstytojų, tarp kurių netik lituanistai, bet ir anglistai. Po to kursų lankytojai renkami į paskaitas apie Lietuvos gyvenimą, kurias skaito politikos, meno ir kultūros veikėjai, mokslininkai.

Svečiams taip pat siūlomos etnografinės pamokos, ekskursijos po Respubliką, klausytojai dalyvavo Pasaulio lietuvių jaunimo dienų renginiuose. Atvykę išeivijos lietuviai kartu su mumis mato Lietuvą, prisikeliančią laisvam gyvenimui. Kursų rengėjai tikisi, kad tai nors mažą dalelę padės telkti ir budinti tautą.

Is dešinės — Eglė Procuta iš Kanados atvažiuoja į kursus antrą kartą. Šį kartą su vyru Dominyku. Jie kalbasi su dėstytoja Dalia Barauskaite.

Kursų klausytojai buities muziejuje Rumsiškese. Vladimiro GULEVICIAUS [ELTA] nuotr.

Vilnius, 1989 m. rugpjūčio 17 d.

Ankstyvųjų bulvių laukuose

Vilniaus rajono Lavoriškių kolūkio mechanizatoriai: traktorininkas V. Lapinskis, Vilniaus rajono augalų apsaugos agronomas J. Sakalauskas ir Lavoriškių kolūkio vyr. agronomas K. Kabelis. (V. Olševskio nuotr.)

Pašaukimas auginti duoną

Retai kada tiek jaunų veidų pamatysi nedideliame Žemųjų miestelyje, kaip per patį sodų žydėjimą. Čia kasmet iš visų Jonavos rajono kampelių į tradicinį gamybinių brigadų sąskrydį susirenka geriausi visų mokyklų žemdirbių talkininkai. Melžėjų ir mechanizatorių varžybos, susitikimai su kaimo žmonėmis, ūkio jaunimui ne vieną paskatins po mokyklos baigimo rinktis kaimui reikalingas profesijas, ateityje tapti geru jaunuju ūkininku.

Gražų pavyzdį rodo sąskrydžio šeimininkai žemdirbiai. Kasmet gimtinėje lieka nemažas būrys vakarykščių moksleivių. Keliolika su ūkio siuntimais išvažiuoja mokytis į technikumus, žemės ūkio bei veterinarijos akademijas.

Nuo devintos klasės visi moksleiviai supažindinami su traktoriais, kita žemės ūkio technika, agrotechnikos pagrindais. Gyve-

nančiam kaime labai svarbu, kad baigdamas mokyklą kartu su brandos atestatu abiturientas gautų ir traktorininko arba automobilio vairuotojo teises. Kiekvieną vasarą Žemųjų kolūkio laukuose, fermose, sandėliuose dirba apie tris šimtus moksleivių. Ūkis ne tik gražiai atsidėkoja paaugliams, bet ir mokyklai: nuperka jai vaizdinių priemonių, skiria transportą įvairioms ekskursijoms po gimtąjį kraštą.

Žemiuose nesiskundžiama jaunų rankų trūkumu. Čia yra visos sąlygos darbui ir turiningam poilsiui. Ūkis labai rūpinasi jaunomis šeimomis, padeda statyti namus, suteikia ilgalaikes pinigines pasikolas. O svarbiausia — žemdirbiai savo pavyzdžiu moko jaunimą, kad kilniausias žmogaus pašaukimas — auginti duoną.

A. Jaunius

Per mėnesį lietuviškai

Tik šimto valandų programos, kuri buvo dėstoma vos mėnesį, užteko „Pergalės“ gamybinio susivienijimo darbininkų ir tarnautojų grupei išmokti kalbėti lietuviškai. Kartu su darbininkais lietuvių kalbos mokėsi ir susivienijimo gene-

ralinis direktorius Vladimiras Kasatkinas. „Pergalėje“ dirba nemažai ne lietuvių tautybės žmonių, o dabar, lietuvių kalbą paskelbus valstybine, jie susiduria su tam tikromis problemomis. Todėl įmonės administracija kartu su visuomeninėmis organizacijomis pasiūlė tiems žmonėms pasinaudoti

Kaune veikiančio kooperatyvo „Kvalifikacija“ paslaugomis. Kooperatyvas suorganizavo intensyvaus lietuvių kalbos mokymo kursus. „Pergalės“ darbuotojai pirmieji baigė juos su pagyrimu.

Kursus daugiausia lanko rusai, lenkai, ukrainiečiai. Čia dėstoma Vilnis, 1989 m. rugpiūčio 17 d.

pagal visame pasaulyje garsaus bulgarų lingvisto G. Lozanovo intensyvaus kalbų mokymo sistemą. Kursai mokami. „Pergalės“ darbuotojams pusę sumos padengė iš socialinio vystymo fondo susivienijimas. Dabar kursus lankys kita susivienijimo darbuotojų grupė.

Lietuvių kalbos mokymuisi respublikoje skiriama daug dėmesio: „Mokslo“ leidykla išleido rusų kalba lietuvių kalbos vadovėlį, „Šviesos“ leidykla — rusų lietuvių kalbų žodyną. Intensyvaus lietuvių kalbos mokymosi kursai gražiai papildė šią pagalbą kitų tautybių žmonėms puokštę. Kauniečių rengiamais kursais susidomėjo Vilniaus kuro aparatūros gamykla, Mažeikių naftos perdirbimo gamykla, kuriose irgi dirba daug kitakalbių. Na, o „Kvalifikacija“ dabar rengiasi atidaryti intensyvaus anglų kalbos mokymosi kursus.

Juozas Mikellionis

PO KETURIASDEŠIMT METŲ

Vėl susirinkome... Tame pat pastate, tuose pačiuose koridoriuose. Ne mažesnis ir šurmulyks, kaip čia besimokančio jaunimo. Mes tartum pamiršome, kad jau prabėgo keturiasdešimt metų, kai išėjome pasitikti laimingo rytojaus. Tada abi Ukmergės gimnazijas baigė 139 mokiniai.

Šiandien susirinko didesnė pusė 1949 metų abiturientų. Tuštesnė pasidarė erdvi mokyklos aktų salė. Nuoširdžiai sutinkami mūsų buvę mokytojai Jadvyga Krikštaponytė, Stefanija Malinauskienė, Eleonora Rlusytė, Marija Juškevičienė, Rapolas Striogis, Petras Raudonikis, Jonas Urbonas.

Taip jau sutapo, kad prieš keturiasdešimt metų mes rašėme lietuvių kalbos rašinius. Vienas jų buvo stalininio ideologo A. Zdanovo žodžiai „Šiandien mes ne tie, kurie buvome vakar, rytoj būsime“... Taip, šiandien mes ne tie, kuriems jėga buvo brukama tada sunkiai suprantama ideologija.

Artistas iš Klaipėdos Algirdas Kubilius priminė, kad jis rašė apie laimingą kolūkį, bendrą, ranka rankon darbą, nors pats net neįsivaizdavo to laimingo gyvenimo. Juk ejo vos ketvirtieji pokario, baisios suirutės metai. Laimė, mus mokė dori mokytojai. Neatsitiktai ir pirmieji padėkos žodžiai buvo skirti jiems. Nuo jų daug priklausė tolesnis mūsų likimas, keliai, kuriais mes nueisime. Ir jų garbei noriu pasakyti, jie įskiepijo gerus pradus mumyse.

Buvę klasių seniūnai — geologijos-mineralogijos mokslų daktarė Valentina Karatajūtė (Dalimaa), kruopščiai tyrusi Spicbergeno žemę, mokytoja Julė Smitaitė (Stakaitienė), LTSR liaudies kontrolės komiteto skyriaus viršininkas Alfonsas Urlikas, LTSR komunalinio ūkio ministras Jonas Razumas — pristato buvusius savo bendraklasius.

Didesnioji dauguma baigė aukštąsias mokyklas, dirbo arba tebedirba įvairiose liaudies ūkio srityse. Štai mano klasės draugas Vytautas Meška žinomas Respublikoje kurortologas, medicinos mokslų kandidatas, Algirdas Šileika — fizikos-matematikos mokslų daktaras, Respublikos Mokslų Akademijos akademikas, LTSR valstybinės premijos laureatas, dalyvauja pasaulinio masto forumuose.

Pažintį su lietuvių kalbos tarmėmis tęsia žinomas Respublikoje kalbininkas Kazys Morkūnas, kilęs iš Kulmiškių kaimo. Pedagogi-

niame institute dirba docentas Stasys Vaičiūnas, Tarybinės Armijos pulkininku tapo Stasys Zvirblis, kruopščiai praeitį ir piliakalnius tyrinėja archeologas Vytautas Daugudis. Tačiau bene didžiausią daugumą sudaro mokytojai. Jais tapo beveik 40 procentų visų baigusių tais metais abiturientų.

Įvairiose liaudies ūkio šakose dirbo ir dirba buvę visų keturių klasių draugai — ministerijoje, žinybose, partiniuose ir tarybiniais darbuotojais, inžinieriais ir agronomais, kitų sričių specialistais.

Įvairiai susiklostė prieš 40 metų baigusių mokyklą gyvenimas. Beveik pusė tuoj po abiturijos egzaminų pradėjo dirbti — stigo lėšų tolesniam mokslui. Todėl daugiau kaip 46 procentai visų baigusiųjų įgijo specialybes neakivaizdiniu būdu. Iš viso aukštąsias mokyklas baigė daugiau kaip 70 procentų moksleivių. Tai rodo jų pasiryžimą nugalėti sunkumus, siekti užsibrėžto tikslo.

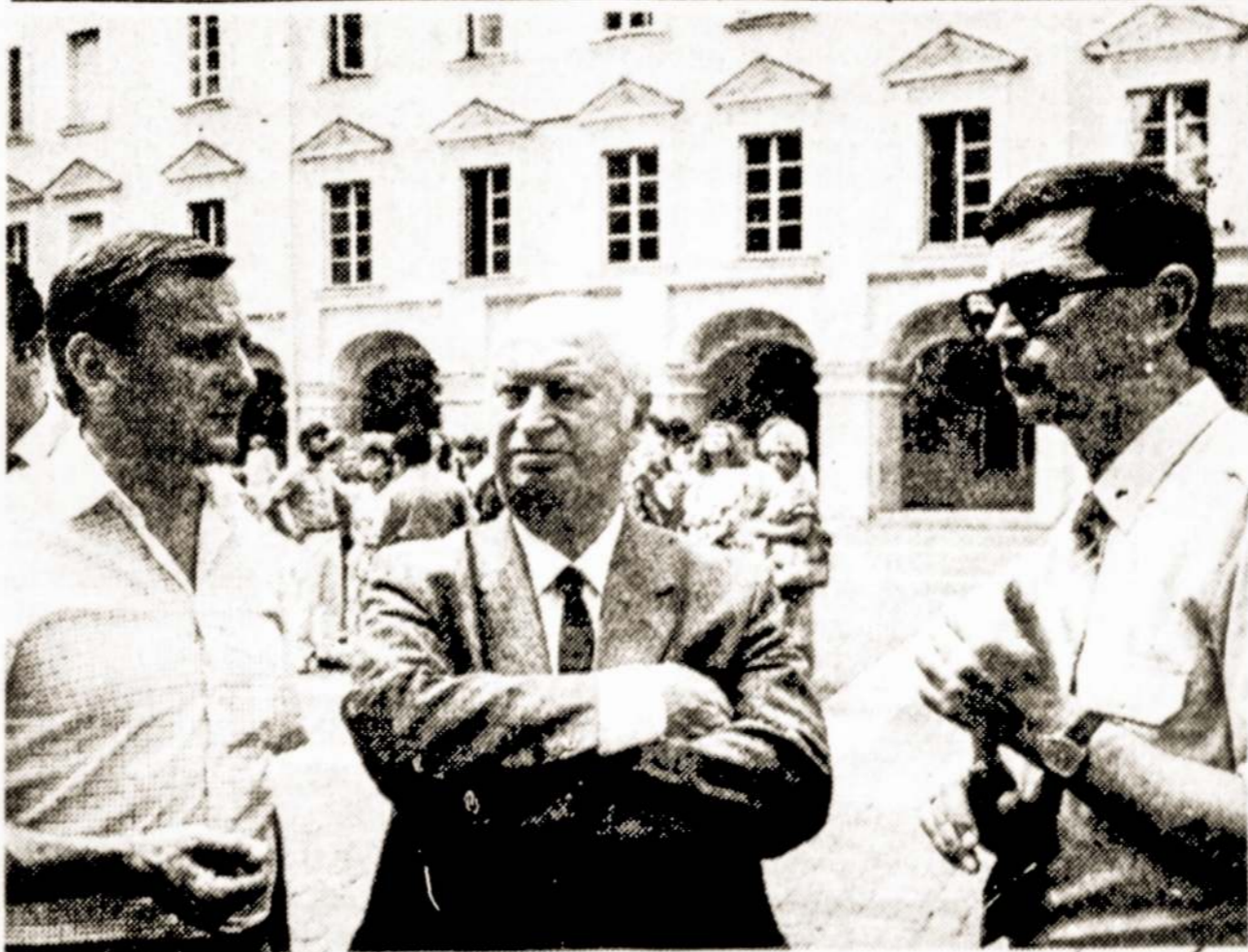
Nemaža dalis įvairiose šakose dirbančių draugų buvo apdovanojami ordiniais ir medaliais, keliems suteikti nusipelnusių darbuotojų garbės vardai. Deja, dalis buvusių moksleivių kartu su tėvais buvo represuoti. Toks likimas ištiko daugiau kaip dešimtį mūsų mokslo draugų. Vienas kitas pasitraukė į pogrindį, o vos pradėjęs dirbti pradinėje mokykloje nuo miškinų žuvo Pranas Alksnys, nors jis nebuvo komjaunuolis ir vargu ar galėjo skleisti komunistines mintis.

Pasitraukė iš gyvenimo nemažai mokytojų, kaip buvę direktoriai Stasys Vitkauskas ir Antanas Kairys, kiti didžios pagarbos verti mokytojai, o dar kiti negalėjo atvykti dėl garbaus amžiaus. Pagerbėme jų ir per anksti iš gyvenimo išėjusių mokslo draugų atminimą.

Neapsieita be prisiminimų, linksmų nuotykių. Visi vyrai pagaliau vedė. Prieš penkerius metus to dar nebuvo. Negaliu tvirtai sakyti, bet netekėjusios liko bene pačios gražiausios buvusios trys draugės. Gal per ilgai rinkosi ir praleido pasitaikiusias progas.

Vakaronės metu vėl buvo susitarta susitikti po penkerių metų. Ši taisyklė galioja nuo pat 1949 metais priimto visų nutarimo. Ir čia noriu iš įvairių kampelių susirinkusių buvusių gimnazistų vardu padėkoti 1-osios ir 2-osios vidurinių mokyklų vadovams ir Ukmergėje gyvenantiems mūsų draugams.

Stanislovas Pleskus

Lietuvoje lankėsi čilės komunistų partijos delegacija, vadovaujama čilės komunistų partijos generalinio sekretoriaus Volodios Teitelboimo. Svečius priėmė LKP Centro komitetas. Priėmimo dalyvavo Lietuvos komunistų partijos CK sekretorius Valerijonas Baltrūnas, CK ideologijos skyriaus vedėjas Justas Paleckis, šio skyriaus užsienio ryšių sekretorius Mečislovas Sadoviskis. V. Gulevičiaus nuotraukoje: svečiai susipažįsta su Vilniaus universiteto architektūra.

„TIESOS“ KOLŪKYJE

Kėdainių rajono „Tiesos“ kolūkis — nedidelis. Jis turi 1503 hektarus naudmenų, 1218 hektarų ariamos žemės, kurios 400 ha šiais metais užsėta javais. Pernal kolūkis iš hektaro prikūlė po 38,5 centnerio grūdų.

Gerą derlių lemia ne tik gera sėkla, bet ir kruopštus mechanizatorių, kurių ūkyje yra trisdešimt, darbas, jų socialinės ir buitinės sąlygos.

Šiuo metu „Tiesos“ kolūkyje prasidėjo pasėlių priežiūra, ruošiamasi šienapjūtei.

Mechanizatorius Antanas Augas.

Čia gyvena kolūkio mechanizatoriai; atsarginių dalių sandėlis „Tiesos“ kolūkyje.
(A. Dilio nuotr.)

Ir išbarstyti esam nedaloma visuma

Kokia išbarstyta Lietuvė — svetur gyvena bemaž milijonas jos vaikų ir anūkų. Tai milijoną kartų padauginta lietuvių širdgėla ir ilgesys, tragedija ir genetinė atmintis. Tik statistika bejausmė — kiekviena tų skaičių kartojame tarsi oro prognozė kitoje planetoje.

Prisiminkim Heraklio kovą su neapsakomai stipriu milžinu Antėju, dar nė vieno mirtingojo neįveiktu... Jo motina buvo žemė, ir kai tik jis paliesdavo ją koja, bemaž įgudavo naujų jėgų. Nuo Antikos laikų mažai pasikeitė žmogus. Be savo gaivintosios motinos Žemės jis lengvai pažeidžiamas.

Ar ne genetinė atmintis ir savisaugos instinktas verčia mus — pasaulį išbarstyta Lietuvą — per laiko ir erdvės tolybę tiesti brolybės ir bendradarbiavimo tiltą?

Vienas šio tilto architektų yra „Tėviškės“ draugija. Simboliška, kad ir jos pastatas Vilniuje yra Tiltos skersgatvyje. Regis, nebuvo nė vieno reikšmingesnio išeivijos ir Lietuvos kontakto, kurio nebūtų skatinusi ir vykdžiusi draugija. Pasakykim ir taip — ilgą laiką „Tėviškės“ draugija buvo vienintelis instrumentas ir kanalas, kuriuo Lietuvos visuomenė bendravo su išeivija.

Šio bendravimo istorijoje reikšminga 1964 m. data, kai buvo steigtas Lietuvos kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje komitetas. „Musų tautiečiai atsiūčia daug laišku ir įvairias Lietuvos visuomenines organizacijas, į laikraščius, žurnalų bei radijo redakcijas, — kalbėjo tada Vladas Karvelis, pirmasis komiteto pirmininkas. — Laiškuose pageidaujama išplėsti ryšius tarp Tarybų Lietuvos visuomenės ir užsienio lietuvių.“ Tarp tą dieną susirinkusių buvo dailininkas A. Žmuidzinavičius, kompozitorius V. Klova, rašytojai A. Gričius, A. Maldonis, aktorai P. Bindokaitė, N. Vosyliūtė-Dauguvietienė, J. Stasiūnas, gydytoja A. Grybauskienė, Vilniaus arkivyskupijos kancleris S. Mažeika... Į kultūrinį darbą su savo tautiečiais užsienyje stoji plačioji Lietuvos visuomenė, žinomi kultūros

veikėjai, visuomeninės organizacijos.

Nuo to atmintino 1964 m. gegužio savo veiklos biografiją rašo „Tėviškės“ draugija. Lygiai ketvirtis amžius — sukaktis, kurią jau dera paminėti.

Mes siekiame kilnaus tikslo — kad kuo daugiau lietuvių kilmės užsieniečių, jausdami potraukį etninių šaknų žemei, jaustųsi ir Lietuvos, lietuvių tautos dalele. Karas ir pokaris negailėstingai buvo mus išskyrę — ilgai virš mūsų sklاندė nepasitikėjimo, įtarumo, netgi neapykantos demonai. Dalis Amerikos lietuvių į bendradarbiavimą žiūrėjo su nerimu, jį siejo su tam tikrais politiniais reikalais. Lietuvos tautinio atgimimo, dvasinio atsinaujinimo pavasaris sklaido nepatiklumo rūkus. Lietuviai, kur jie begyventų, negali būti svetimi Lietuvai.

Kanadoje leidžiamas lietuviškas laikraštis „Tėviškės žiburiai“ 1989 m. sausio mėnesį rašė: „Jau aiškiai kalbama apie tautinės kultūros vienovę, tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje sukurtos vertybės priklauso tam pačiam tautos lobiui. Kaip viena yra lietuvių tauta, taip viena yra ir jos kultūra, nepaisant įvairovės... Joje telpa visi tautos žmonės su visu savo kūrybiniu įvairumu, visomis vertybėmis, kurias jungia bendra tautinė gija. Dėl to tauta net ir didžiausiam išsisklaidyme gali būti pajėgi reikštis bendromis kultūrinėmis vertybėmis. Nenuostabu, kad šiandien Lietuvoje galvojama apie apsaugą kultūrinių vertybių, sukurtų ir išeivijoje“.

Diasporos ir tautos kamieno kultūrų susiliejimo simboliu, dvasinės giminytės švente tapo lietuvių išeivijos dailininkų kūrybos apžvalginė paroda, atidaryta Vilniuje 1988 m. Joje pristatyti 77 dailininkų iš JAV, Kanados, Lotynų Amerikos, Australijos, Vakarų Europos šalių 300 darbų.

Išeivijos dailininkai padovanavo Lietuvos muziejams tūkstančius savo darbų. Lietuvoje išleista arti 60 pavadinimų 33 išeivijos rašytojų kūriniai.

Staiga virtuvėje pasidarė tamsu, pažvelgiau į langą ir pamačiau, kad jį užstoja mėlynai išmargintas audeklas su „Halker hall“ užrašu virš elnio ragų karūnos, netrukus jis ėmė kilti ir ties langu pakibo gondola, kokios būna po oro balionais. Joje stovėjo žmonės ir reguliavo degiklį, kad galėtų pakilti aukščiau ir perskristi per namus, mat, oro balionas buvo atsideręs tarsi spąstuose kieme tarp daugiaaukščių namų... Paaiš-

1988 m. į Australijoje vykusias III lietuvių sporto žaidynes pirmą kartą buvo pakviesti Lietuvos sportininkai. „Tėviškės“ draugija rėmė ir prisidėjo, kad 15 žmonių delegacija dalyvautų šioje sporto šventėje. Kitos pasaulio lietuvių žaidynes vyks Lietuvoje 1991 m.

1988 m. rudenį pirmą kartą už vieno stalo susėdo Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkas (šiuo metu — V. Bieliauskas) ir „Tėviškės“ draugijos vadovai. Keičiamasi nuomonėmis, randami bendri — kultūrinių ryšių, lietuvių išlaidų — sąlyčio taškai. Išsakomos mintys dėl „Tėviškės“ darbo pajūrinimo.

Netrukus po šio susitikimo prie draugijos iškuria visuomeninės žurnalistų, muzikos, dailininkų, ekonominių ryšių sekcijos. Kaip ir prieš dvidešimt penkerius metus, į talką stoji naujos kūrybinės pajėgos — kompozitoriai F. Bajoras, B. Kutavičius, M. Urbaitis, dailininkai R. Tarabilda, K. Zoromskis, dailėtyrininkas V. Liutkus, muzikologas J. Antanavičius, Tautinio olimpinio komiteto prezidentas A. Poviliūnas, žurnalistai R. Griniūtė, V. Kavaliauskas ir kt.

„Tėviškės“ veikla apima vis platesnius visuomenės sluoksnius, tuo pačiu draugija integruojasi į respublikos visuomeninį gyvenimą, atgimimo procesą — ar tai būtų mokslinė konferencija „Tautinės aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, išeivijų muzikos festivalis „Sugrįžimas“, komerciniai ryšiai ir bendrų su užsienio lietuvių firmų steigimas, ar lietuvių kalbos kursai išeivijos jaunimui Vilniaus Universitete.

1989 m. balandžio mėn. „Tėviškės“ draugijoje priimamas į Lietuvą atvykęs išeivijos vyskupas Paulius A. Baltakis. Kalbamasi apie išeivijos ir Lietuvos kultūrinių ryšių plėtojimo galimybes, tautinį atgimimą. Prisimenami kardinolo V. Sladkevičiaus žodžiai, išspausdinti „Drauge“: „Ryšių palaikymas... abiem pusėm yra būtinas ir reikalingas auklėjimui, lietuviybės ir tautiškojo stiprinimui“.

Tikėkim, tam pasitarus Los Angeles vyrų kvarteto koncertai, Šiaurės Amerikos lietuvių vyrų choro rinktinės „Vėjas“ rungtynės Lietuvoje, „Armonikos“ ansamblio išvyka į JAV, Lietuvos artistų grupės turnė po Pietų Ameriką ir kiti šių metų „Tėviškės“ renginiai.

Valdas Adamkus, žymus JAV ekologijos specialistas, išeivijos visuomeninio ir sportinio judėjimo organizatorius (beje, jam neseniai suteiktas Vilniaus Universiteto garbės daktaro vardas), į žurnalistų klausimą, kada pagaliau mes — Lietuvos ir išeivijos lietuviai — sėsime ir pasikalbėsime, atsakė taip: „Manau, greit, nes jau esame pasiekę tą zoną, kai abiejose „barikadų“ pusėse plevėsuoja tos pačios vėliavos“.

„Prieš trisdešimt metų pirmą kartą po karo į Lietuvą atvažiavo Amerikos lietuvių turistų grupė — „Laisvės“, „Vilnies“ laikraščių leidėjai, išeivijų kultūros organizacijų veikėjai. Jau iš tų metų ateina pajautos, kad ir išbarstyti esam nedaloma visuma. Algis Kusta

kėjo, kad kelionę pilotuoja vengrų ekipažas. Palinkėjau oreiviams gero vėjo, jie man kažką šaukė vengriškai... Taip ir pasilabinom pro langą, — šios eilutės ne iš filmo apie Žulio Verno herojus ir jų keliones, o švieži Karoliniškių gyventojos Jolantos Čepukaitytės išpūdziai iš Lietuvos sostinėje įvykusios tarptautinės oro balionų šventės „Vilnius-89“.

Visą savaitę dangus virš Vilniaus pražysdavo lyg fantastiškų gelių puokštėmis spalvingais oro balionų kupolais — oreiviai treniravosi, susipažino su apylinkėmis. Oro balionų aerodromu tapo Vingio parkas, kurį šventės metu lankė daugybė žmonių. Čia buvo galima susipažinti su oreiviais, jų skraidymo aparatais, kai kuriems netgi nusišypsojo laimė pakilti gondolose į dangų. Atsitiko ir kuriozų: šeštadienį vienas oro balionas, pristigęs „galios“, trumpam nutūpė judrioje Kosmonautų prospektu magistralėje, buvo piko valanda, susidarė didžiulis automobilų kamštis, kuris neišsiskirstė apie valandą, tačiau niekam nepadėjo nuotaka, nes daugelis vairuotojų tyčia sustabdė mašinas ir ėjo pažiūrėti neregėto padangų klajūno, pasikalbėti su juo įgula iš Japonijos, kuri po kiek laiko susitvarkė savo aparatą ir vėl pakilo... Oro balionų šventė Vilniuje pirmoji ne tik Lietuvoje, bet ir šalyje. Tai liudija apie išaugusį Lietuvos oreivių autoritetą, nors savarankiškai į orą jie pakilo vos prieš metus. 1988 birželio vienuoliktoji, 6 valandos 45 minutės. Molėtų rajone, netoli Balninkų, į dangų pakilo mėlynom, žydom ir vynuogių spalvom išdabintas oro balionas, ant jo puikavosi užrašai „LORD“ („Lietuvos oreivių draugija“) ir „Lietuva“. Tai buvo pirmasis Lietuvos oreivių skrydis, kurį pilotavo naujosios draugijos prezidentas Rimvydas Maciulevičius. Vos prieš kelis mėnesius tuomet įkurtą draugiją stebėtinai greitai iškopė į padangę, o juk oro balionai kainuoja nepigiai. Draugijos kasa tuomet buvo tuščia. Pagelbėjo Vilniaus mokslinės techninės jaunimo kūrybos centras „Viltis“, davęs oreiviams 70 tūkstančių rublių, už kuriuos buvo nupirkta sklandytuvai „Lietuva“, pagrįstai garsėjantis pasaulyje. Šią mašiną Vengrijos oreiviai mielai išmainė į du oro balionus. Po pirmojo skrydžio sekė antras — ši kartą Vingio parke.

Oro balionų šventėje dalyvavo patyrę pilotai iš septyniolikos pasaulio šalių, kurie išsigabeno apie trisdešimt oro balionų, jų ekipažus sudarė šimtas oreivių. Kas rytą amerikiečiai, japonai, anglai, australai, šveicarai, italai, olandai, austrai pakeldavo šią flotilę į dangų, o šventės dienomis buvo skraidoma ir vakarais, ir atrodė, kad dangus virš Vilniaus kalvų išties žydi. Tarp garsių oreivių į dangų kilo ir keturi Lietuvos oreivių draugijos bei Vilniaus oreivių draugijos „Lituanika“ oro balionai.

Šventės rengėjai — anglų firma „Cameron balloons“, kurios prezidentas viešėjo Vilniuje, Lietuvos komjaunimo Centro Komitetas, Lietuvos SDAALR centro komitetas, Lietuvos civilinės aviacijos valdyba.

Viktoras Armalis

— Naftos Exxon korporacija, užteršusi Aliaskos pakrantes nafta, galvoja gauti \$400 milijonų nuorašytų mokesčių už \$1.7 bilijono išlaidas dėl nuvalymo nafta užterštų pakrantių.

Vilnius, 1989 m. rugpjūčio 17 d.

Kovų istorijos puslapius atvertus

Vertingų dalykų apie Didįjį Tėvynės karą, su juo surištus gimtojo krašto istorijos puslapius Mažeikių antrosios vidurinės mokyklos auklėtiniai sužino dažnai ne iš mokytojų, o iš savo klasės draugų — jaunųjų kraštotyrininkų. Nuolat lankydami karo veteranų namuose, užrašinėdami jų atsiminimus, gaudami atsakymus į šimtus savo laišku, jie sukaupe medžiagą, kuri galėtų papuošti daugelio respublikos mokyklų muziejus ir kovų šlovės kambarius.

Daug vertingų dokumentų bei nuotraukų jaunesiems mažeikičiams atsiuntė jų kraštiečiai karo veteranai generolas majoras K. Gaurylis, S. Kiudulas, P. Liepa, A. Raudonis, S. Zubavičius ir kiti. Iš jų, pavyzdžiui, kraštotyrininkams pavyko daug įdomaus sužinoti apie Joną Krampį, 16-osios Lietuvos šaulių divizijos kovotoją.

J. Krampys gimė Mažeikiuose komunisto pagrindininko šeimoje. 1941 metais jis buvo išrinktas Mažeikių gimnazijos komsorgu, vadovavo jaunųjų literatų būreliui. Jo apsakymas „Pirmosios dienos“ buvo išspausdintas 1940 metais almanache „Pirmieji žingsniai“. Būdamas fronte, šventai tikėjo pergale. Apie tai 1942 metais jis rašė savo dienoraštyje: „Pasiilgau namų — Lietuvos, ypač lietuviškos paudos. Šiandien užtikau mažą kampeį „Komjaunimo tiesos“... Mintis sutuksėjo — vis tiek šiemet grįšime namo... Naktimis tik ir sapnuoju, kad sugrįžau į Mažeikius, rašau į baltus sąsiuvinio lapus eiles...“ 1943 metais Jonas Krampys žuvo Oriolo fronte.

Daug įdomios medžiagos kraštotyrininkai yra surinkę ir apie Mažeikių apskrityje karo metais veikusių partizanų. Buvęs pagrindininkas Alfonsas Kondrotas, dirbęs Mažeikių apskrities partijos komiteto pirmuoju sekretoriumi, padovanojo dokumentų nuorašų bei nuotraukų, pasakojančių apie šiam rajone veikusių partizanų būrį „Katkus“.

Šios ir kitos relikvijos, kurias kruopščiai saugo jaunieji mažeikičiai, liudija, kad Mažeikių rajono merginos ir vaikinai nuoširdžiai domisi savo krašto istorija, nepamiršta didvyrių žygdarbio ir tai nuolat patvirtina gražiais darbais.

Arvydas Pocevičius

Išskaidinti galima tik tą, kuri labiausiai gerbi, bet ne tą, kurio neapkęnti.

J. Grušt

Kelionės į Lietuvą

Plačiai žinoma Amerikos lietuviams kelionių agentūra American Travel Service Bureau, per daug metų patyrusi kompleksavimu turistinių grupių į Lietuvą, galvojantiems šiemet aplankyti savo gimtąjį kraštą, gimines bei pažįstamus, siūlo pasirinkti bile kurį čia skelbiamą turą. Agentūra išrūpins vizą ir tvarkys visus kitus reikalus, susijusius su kelione. Kiekvieną turą lydės patyręs palydovas iki Vilniaus ir atgal.

Kadangi dabar ryšium su Lietuvoje vykstančiais istoriniais įvykiais įdomu aplankyti Lietuvą, daug žmonių keliauja pamatyti kas ten darosi, o grupėse vietų ribotas skaičius, — paskubėkite užsiregistruoti, pasirinkę bile kurį turą.

Kreipkitės lietuviškai ar angliškai: AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Telefonas: (312) 238-9787.

TOUR NO.	DATES	NIGHTS SPENT IN EACH CITY *	Chicago	New York
SPRING				
#101	April 27-May 15	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1	2,150.00	2,100.00
#102	May 16-May 31	Moscow 1, Vilnius 11, Moscow 2	2,395.00	2,245.00
EARLY SUMMER				
#103	June 12-July 02	Moscow 1, Vilnius 15, Leningrad 2, Helsinki 1	2,795.00	2,645.00
VILNIS				
#104	June 14-July 01	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 0	2,595.00	2,445.00
#105	June 26-July 12	Moscow 1, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 2	2,595.00	2,445.00
SUMMER				
#106	July 11-July 30	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1	2,795.00	2,645.00
#107	July 24-Aug 09	Moscow 2, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 1	2,695.00	2,545.00
#108	July 29-Aug 16	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,695.00	2,545.00
#109	Aug 01-Aug 16	Moscow, Vilnius 10, Leningrad 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
LATE SUMMER				
#110	Aug 21-Sept 06	Moscow 2, Vilnius 10, Riga 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
#111	Sept 12-Oct 01	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,795.00	2,645.00
#112	Oct 03-Oct 16	Moscow 1, Vilnius 10, Moscow 1	1,895.00	1,850.00

P.S. Laikraščio „Vilnius“ administracija rekomenduoja laikraščio skaitytojams vykti per šią agentūrą bile kuriuo turu.
Administracija

GYVAS KRAŠTIEČIŲ ATMINTYJE

Gegužės tryliktoji Joniškių rajone buvo paskelbta Mato Slančiausko diena. Kauno „Atgajos“ klubo nariai jo gimtinėje. — Trumpaičiuose pastatė stogastulpį Mato Slančiausko įkurtos „Atgajos“ šimto metų sukakčiai. Čia pasodinti ir pirmieji būsimo parko ažuoliukai. Šiai dienai atminti dailininkas Petras Repšys sukūrė medalį. O viena Joniškių gatvė buvo pavadinta M. Slančiausko vardu.

Kuo gi nusipelnė kraštiečių pagarbos M. Slančiauskas. Atovais istorinė atmintį ir išmokus ją vertinti, deramas dėmesys pradėtas skirti ir šiam garbingam Lietuvos žmogui, žymiam dešimto amžiaus pabaigos — dvidešimto amžiaus pradžios tautosakininkui, švietėjui, knygnešui, etnografiui,

poetui, slaptųjų švietėjiškų mokyklų organizatoriui ir kraštotyrininkui, paprastam kaimo siuvėjui ir tuo pačiu tuometinės Mokslų Akademijos nariui.

M. Slančiauskas paliko apie 70 ranka rašytų tautosakos rinkinių, daugybę spausdintų ir nespausdintų publicistinių straipsnių, eilėraščių. Spaudinosi „Aušroje“, „Vienybėje Lietuvninkų“, „Skarde“, „Rankpelnyje“ ir kitur.

Uždraudus lietuvišką spaudą, represijos žmonių širdyse neužgesino šviesos troškimo. M. Slančiauskas už paskutinius pinigus pirkė knygas, kelis kartus jų buvo nuėjęs per sieną į Prūsiją. Susipažino su legendiniu knygnešiu Jurgiu Bieliniu. Nuo to laiko jo vežimas su knygomis niekada ne-

aplenkdavo kaimo siuvėjo gryčios.

Pats sunkiomis sąlygomis pramokęs rašto ir vėliau amato, M. Slančiauskas slapta emė mokyti vaikus ir jaunimą. Laikui bėgant jis susidūrė su išsilavinusiais žmonėmis: P. Avizoniu, L. Vaineikiu, J. Jablonskiu, J. Basanavičiumi.

Po ištremimo į Rygą į M. Slančiausko biblioteką pateko Darvino, Koperniko raštų, Markso ir Engelso biografijos, brošiūros apie socialdemokratų partiją, apie darbininkų judėjimą įvairiose šalyse, filosofų knygas, literatūra apie gamtą, žmogaus ir religijos kilmę. Tai rodo, kaip keitėsi jo pažiūros ir išprusimas.

Suomių folkloristas profesorius Augustas Niemis rašė: „Slančiauskas yra vienas labiausiai nusipelnusių liaudies poezijos rinkėjų Lietuvoje. Slančiausko rinkiniai turi nepaprastai gausingai brangios medžiagos iš visokių liaudies poezijos sričių ir daug tokios, kuri mokytiems rinkėjams retai arba visai nėra prieinama“.

Už tautosakos rinkimo darbus 1907 metais, vos įsteigus Lietuvos Mokslo Draugiją, jis buvo priimtas jos nariu.

Mirė jis skurde, nes į senatvę pasiligojo. Santaupų neturėjo, viską išleisdavo knygoms, popieriui. Kaip prisimena likę gyvi amžininkai, kurių atsiminimus surinko joniškietė žurnalistė Regina Staniulienė, Rudiškių kunigas, pabūgęs jo veiklos ir populiarumo, M. Slančiausko palaikų į kapines įsileisti nesutiko. Tik jo mokiniai ir pasekėjai privertė atkelti kapinių vartus,

o po trejų metų jų pačių iniciatyva surinktomis lėšomis įžymiam šiaurės Lietuvos švietėjui ir tautosakos rinkėjui buvo pastatytas paminklas. O M. Slančiausko dukterys dėl tėvo švietėjiškos bei ateistinės veiklos buvo priverstos emigruoti į JAV.

A. Požarskas

VASARA KAIME: DARBAS DARBĄ VEJA

Silutės rajono Katyčių paukštinkystės tarybinio ūkio melžėjos per pirmąjį šių metų pusmetį primelžė 12 tūkstančių tonų pieno. Gerai padirbėjo Stubrių fermos melžimo meistrės Daiva Arnašlūtė, Marytė Milkilienė, Gražina Vaičekauskienė, Danutė Vilnis, 1989 m. rugpjūčio 17 d.

Gruzdienė, kurias fotokorespondentas Dovydas Fligelis nufotografavo kartu su ūkio direktoriumi Jonu Lukošalčiu. Dabar ūkyje kasdien iš kiekvienos karvės primelžiama beveik po 14 kilogramų pieno — gerokai daugiau negu prieš metus.

Ar gražus vardas – "Volungėlė"

Pasaulyje visi geri dalykai turi gražius vardus arba bent tokius, kur'e atitinka jų esmę. Taip yra su firmomis, viešbučiais, muziejais. O Lietuvoje kažkodėl ši graži tradicija buvo pamiršta – netgi vaikų darželiai ir lopšeliai buvo vadinami numeriais. Klaipėdiečiai nutarė šią taisyklę sulaužyti: uostamiesčio 34-asis vaikų lopšelis darželis dabar vadinamas „Volungėle“.

Į darželio „krikštynas“ atvyko ir krikštėvis – poetas Martynas Vainilaitis. Mat prieš tai vaikučiai gavo iš jo dovanų naują poeto knygelę – eilėraščių rinkinį „Mano volungėlė“. Ta dovana ir nulėmė vardo rinkimus. Kartu su poetu pas vaikus atvyko Šiaulių pedagoginio instituto Klaipėdos fakulteto docentė Eugenija Federavičienė. Pedagogų dėmesys darželio auklėtiniams neatsitiktinis: čia jau daugelį metų mažieji mokosi dainuoti liaudies dainas, šokti tautinius šokius ir šioje veikloje aktyviai talkina fakulteto studentai

bei dėstytojai. Tad, be jokios abejonės, galima sakyti, kad „Volungėlė“ pats dainingiausias darželis uostamiestyje.

Šventiniam vakarui poetas Martynas Vainilaitis specialiai parašė gražių dainelių, vaikučiai su poetu pasodino atminimui ažuoliuką, kai jis sulapos, jau turbūt šitų mažųjų vaikučiai lankys „Volungėlę“.

Saulius Jokužaitis

TRUMPAI

— Gynybos sekretorius Dick Cheney bandė pastoti kelią prekybai su TSRS pardavinėti jai asmeninius kompiuterius, bet niekas iš to neišėjo. Bizniui su TSRS komisija, pritariant prez. Bush, nutarė, jog galima pardavinėti.

— Aliaskoje mokytojai geriausiai apmokami. Metinė jų alga yra daugiau kaip \$41 tūkstantis, tuo tarpu kitose valstijose \$25 tūkstantčiai imant vidurkiu.

MIRUS STASIUI KUZMICKUI

(St. Petersburg, Fla.)

Reiškiamo gilią užuojautą velionio našlei Violetai, dukrai Barbara, sūnui Donald, anūkams, proanūkiams ir kitiems artimiesiems, draugams.

ANNA ir S. J. JOKUBKA
Chicago, Ill.

ST. PETERSBURG, FLA.

STANLEY KUZMICKAS

(Mirė 1989 metų liepos 29 d.)

The following is to extend our sympathy to his family and to pay tribute to him as our friend.

Stasys Kuzmickas mirė 1989 m. liepos 29 d. Širdingą užuojautą velionio žmonai Violetai, sūnui Donald, dukrai Barbara ir jų šeimoms, anūkams, proanūkiams ir kitiems artimiesiems.

Žemiau telpa vardai draugų ir bendradarbių, su kuriais Stasys dirbo ir draugavo.

Stasy, tavo dainos skamba mums ant visados.

LEON RASKAUSKAS
GERTRUDE RASKAUSKAS
LEE ORAND
AMELIA ORAND
MARY BRENNAN
BARNEY BRENNAN
ALDONA ALEKNA
PAUL ALEKNA
HELEN SHARKEY
JOHN POLONEY
DOROTHY POLONEY
FELIX HABALA
HELEN HABALA
HELEN ESKER
JULIUS GREBLICK
JOHN GRESH
HELEN JANULIS
RICHARD JANULIS
BETTY JOCIS
JOHN JOCIS
MARTHA KAMINSKY
ADELE KLIMAVICE
MARGARET KLISHUS
VIOLET LAVALLE
MARY LAVRYK
TILLIE LUKAS
FRANK MACK
BERNICE MEYER
DELLA MIKALAJUNAS
MARGARET MILLER
JOHN MILLER
LILLIAN NOVAK
ADELE PAKALL
POLINA POHORELOW

AMELIA YUSKOVIC
JULIA ANDRULIS
WALTER ALAVECKAS
MARGARET ALEXANDER
VITO ALEXANDER
VERA BUDRONIS
BLANCHE BEAUSIGNEUR
HELEN CHEPLICK
STELLA DARASKA
HELEN DOBROW
JOSEPH DOBROW
EMILIA DUDA
HELEN FEIFER
ROBERT FEIFER
MONICA RASKAUSKAS
ANDREW RASKAUSKAS
HELEN SAMANICK
NICK SAMANICK
MARY SARIC
MATT SARIC
HELEN SIAURIS
PHILOMENA SKAPIC
MINNIE TVASKA
CHARLES TVASKA
EVA VALLEY
ADELE VINCENT
VIRGINIA WATT
PETER ZIAUKAS
PETER ALEKNA
VALERIA McDONALD
CHRISTINA RADOVAN
MARIO GARIC
MARY TRACY
BIRUTE WALLINS

AMELIA YOUNG

ST. PETERSBURG, FLA.

STANLEY KUZMICKAS

(Mirė 1989 metų liepos 29 d.)

Kurie mylime muziką bei dainą, suprantame kokio brangaus ir nepavarduojamo saviveikloje netekome žmogaus. Jo atsidavimas dainai, neeilinio solisto talentas, žmogui širdį šildantis balsas, aktyvi visuomeninė veikla ilgai mums primins, koks Jis buvo. Jo atminimas visuomet mums bus gyvas.

Reiškiamo gilią užuojautą velionies našlei Violetai, dukrai, sūnui ir jų šeimoms, visiems kitiems artimiesiems, draugams.

Visą gyvenimą pasigesime geriausio draugo ir per ilgus metus dainos meno kelyje bendražygio čia St. Petersburg ir daug kur kitur.

HELEN JANULIS, HELEN SHARKEY,
RICHARD JANULIS

ST. PETERSBURG, FLA.

MIRUS STASIUI KUZMICKUI

Namuose liko neužpildoma tuštuma, širdyje neužgydoma žaizda mirčiai išplėšus mylimą šeimos narį. Tegul nuoširdūs užuojautos žodžiai palengvina skausmą žmonai Violetai, sūnui Donald, dukrai Barbara ir visiems artimiesiems.

Liūdime netekę "Dainos mylėtojų" choro pirmininko, solisto. Nebegirdėsime jo gražių dainelių.

"DAINOS MYLĖTOJŲ" CHORO
VALDYBA ir NARIAI

ST. PETERSBURG, FLA.

STANLEY KUZMICKAS

(Mirė 1989 metų liepos 29 d.)

Reiškiamo gilią užuojautą velionio našlei Violetai, dukrai Barbara Lapp, sūnui Donald, anūkams, proanūkiams, artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

Drauge su visais liūdime, netekę brangaus nario.

ST. PETERSBURG LIETUVIŲ
VYRESNIŲ PILIEČIŲ KLUBO NARIAI
ir VALDYBA

MIRUS STASIUI KUZMICKUI

(St. Petersburg, Fla.)

Reiškiamo gilią užuojautą velionio našlei Violetai, dukrai Barbara, sūnui Donald, anūkams, proanūkiams ir kitiems artimiesiems, draugams.

JULIUS ir MARY URBIKAS
Chicago, Ill.

MIRUS STASIUI KUZMICKUI

(St. Petersburg, Fla.)

Reiškiamo gilią užuojautą velionio našlei Violetai, dukrai Barbara Lapp (Cleveland, Ohio), sūnui Donald (Columbus, Ohio), anūkams, proanūkiams ir kitiems giminėms, artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

Liūdime drauge su visais, netekę brangaus nario.

LDS 55-oji KUOPA
Cleveland, Ohio

MIRUS STASIUI KUZMICKUI

(St. Petersburg, Fla.)

Reiškiamo gilią užuojautą velionio našlei Violetai, dukrai Barbara, sūnui Donald, anūkams, proanūkiams ir kitiems artimiesiems, draugams.

NELLIE VENTIENĖ
New York, N.Y.

Vilnis, 1989 m. rugpiūčio 17 d.